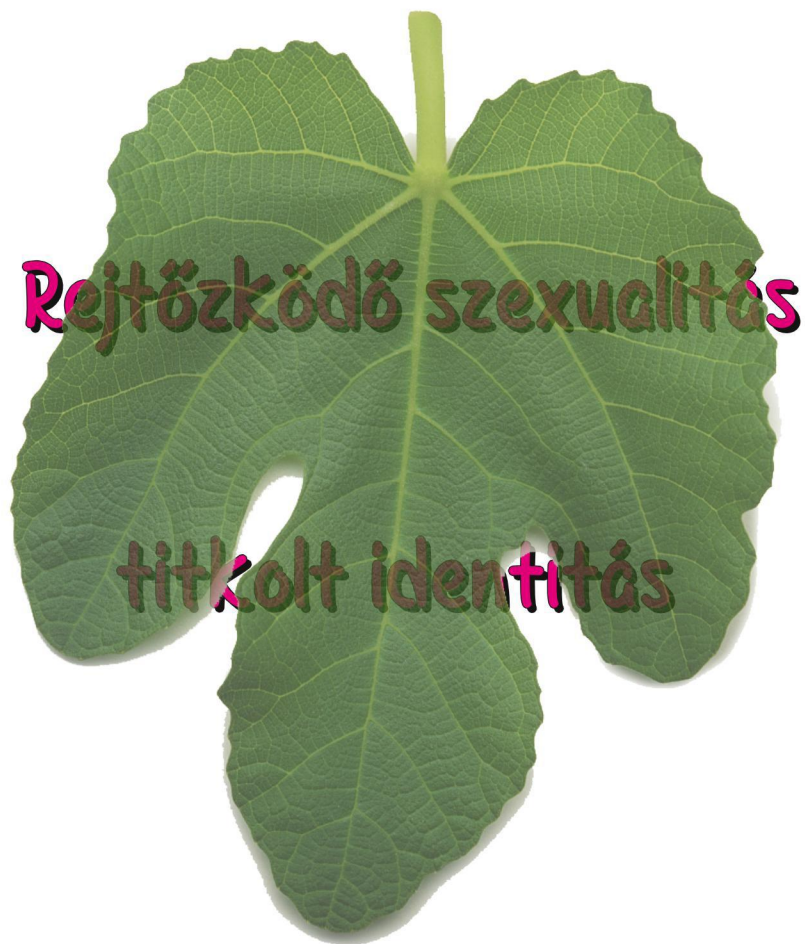

2017. október 9-10.

A konferencia absztraktkötete

Rejtőzködő szexualitás – titkolt identitás

**JÓSA ANDRÁS MÚZEUM (NYÍREGYHÁZA, BENCZÚR TÉR
21.) DÍSZTERME (2. EM.), 2017. OKTÓBER 9-10.**

REJTŐZKÖDŐ SZEXUALITÁS – TITKOLT IDENTITÁS

Tudományos konferencia

2017. október 9-10.

a nyíregyházi Jósa András Múzeum
díszterme (2. emelet)

Absztraktok

összeállította:

Szoboszlay György

főiskolai adjunktus

NYÍREGYHÁZI EGYETEM

TÖRTÉNETTUDOMÁNYI ÉS FILOZÓFIA INTÉZET

2017

A NYÍREGYHÁZI EGYETEM TÖRTÉNETTUDOMÁNYI ÉS FILOZÓFIA INTÉZETE, A NYÍREGYHÁZI JÓSA ANDRÁS MÚZEUM, A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI CSOPORTJA, VALAMINT PAPP LÁSZLÓ TAMÁS ÚJSÁGÍRÓ KÖZÖS SZERVEZÉSÉBEN

NYÍREGYHÁZI
EGYETEM

összeállította:

Szoboszlai György

főiskolai adjunktus

Nyíregyházi Egyetem

Történettudományi és Filozófia Intézet

Tartalomjegyzék

<i>Plenáris ülés</i>	9
<i>1. szekció</i>	11
<i>2. szekció</i>	17
<i>3. szekció</i>	23
<i>4. szekció</i>	29

PLENÁRIS ÜLÉS

(október 9., hétfő)

- 10:40 A megjelenteket köszönti: **Dr. Rémiás Tibor**, a Jósa András Múzeum igazgatója
- 10.50 A konferenciát megnyitja: **Papp László Tamás**, kommentátor, elemző
- 11.00 **Hanzli Péter**: *"A szerelem, mely magát megnevezni fél."*
Mozaikok a homoszexualitás 19-20. századi történetéből

Hanzli Péter, történész, recenzió

"A szerelem, mely magát megnevezni fél." Mozaikok a homoszexualitás 19-20. századi történetéből

A történelem során, de jelentős részben még napjainkban is sokan titkolni kényszerültek, kényszerülnek a többségtől eltérő szexualitásukat, köztük az azonos nemű személyek közötti kapcsolatokat. Melyek a rejtőzködés jogi, politikai, társadalmi okai? Különböző korokban, földrajzi helyeken és társadalmi csoportokban miért nem merték vállalni ismert személyek és hétköznapi emberek a homoszexualitásukat? Milyen jelentősebb botrányok voltak a történelemben? Milyen szintjei voltak/vannak a rejtőzködésnek? Milyen következményekkel jár a homoszexualitás eltitkolása, a kettős élet az emberekre? A rejtőzködés ellenére, a környezettől szinte függetlenül miként lehetett a homoszexualitást megélni, ismerkedni? Milyen alternatív együttélési formák léteztek a történelemben az azonos nemű párok előtt? Mi jellemezte a térhasználatukat, hogyan érintette a jogi-társadalmi környezet a láthatóságukat, s miként hatottak életükre a jogi-társadalmi változások? Milyen identitáspolitikák alakultak ki, s hogyan hatott az a másfélszáz esztendő mozgalom életükre, rejtőzködésükre, amely a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és queer emberek jogaiért harcol? Miként hathat az LMBTQ emberek identitására közösségük múltjának megismerése?

1. szekció

(október 9., hétfő)

Szekcióvezető: **Dr. habil. Zsoldos Ildikó**, tanszékvezető egyetemi docens – Nyíregyházi Egyetem, Történettudományi és Filozófia Intézet

- 11.30 **Dr. Tóth Eszter Zsófia**: *Nemi erőszak a Kádár-korszakban*
- 12.00 **Dr. Kádár Judit**: *Tipográfiával az igazságért: a sajtó a Tormay–gróf Zichyné rágalmozási per zárt tárgyalásáról*

12.30-12.40 szünet

- 12.40 **Bojti Zsolt**: *Wilde és Prime-Stevenson: irodalmár férfiak a 19. századi Európa szexológiájával szemben*
- 13.10 **Dr. Pál István**: *Az Alan Turing ügy: szexuális identitás a titkosszolgálati vizsgálódások középpontjában*
- 13.40 *hozzászólások*

13.45-14.10 ebédszünet

Absztraktok

Dr. Tóth Eszter Zsófia, Veritas Intézet

Nemi erőszak a Kádár-korszakban

A szocialista időszak nemi erőszakkal kapcsolatos rendészeti diskurzusairól, bírósági gyakorlatáról viszonylag keveset tudunk, ennek történeti feldolgozása még várat magára. Jelen előadás egy kísérlet arra, hogy a Belügyi Szemle nemi erőszakkal kapcsolatos cikkeit feldolgozva és konkrét nemi erőszak pereket vizsgálva ábrázolja a kor nemi erőszakkal kapcsolatos tudását, képét a nemi erőszakról. A nemi erőszakkal kapcsolatos perekben tetten érhetőek az áldozathibáztatás és az egyezményes szex értelmezésének eltérő módozatai. Az előadás végén beszélek arról is, hogy a Martfűi rém című film hogyan ábrázolta a kort és a nők elleni sorozatgyilkosságot.

Dr. Kádár Judit, főiskolai docens– Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központ, Bölcsészettudományi Centrum Angol Nyelv- és Irodalom Tanszéke

Tipográfiával az igazságért: a sajtó a Tormay–gróf Zichyné rágal-mazási per zárt tárgyalásáról

Tormay Cécile, a híres író és gróf Zichy Rafaelné 1924-ben rágalmazásért feljelentették utóbbi férjét, mivel Zichy gróf az általa kezdeményezett válóperben azt állította, hogy felesége és az író között „természetellenes” kapcsolat szövődött. A pert óriási érdeklődés kísérte, már csak azért is, mert mindkét nő köztudottan a

politikai elit legfelső köreihez tartozó közszereplő volt: Tormay a legnagyobb konzervatív nőszervezet, a Magyar Asszonyok Országos Szövetsége vezetője, 1923 óta a Nyugat ellenében indított Napkelet című folyóirat szerkesztője, Zichy grófné az 1918-ban létrehozott Katolikus Nőegyesületek Országos Szövetségének elnöke.

A rágalmozási per tárgyalása zárt ajtók mögött zajlott, részben az érintett nők magas társadalmi státusa, részben a tabunak számító téma, a női homoszexualitás miatt, s csak az ítélethirdetés volt nyilvános. Az eseményről a helyszínről részletesen beszámoltak a legnagyobb példányszámú országos napilapok, a konzervatív Budapesti Hírlaptól kezdve a „nemzeti szabadelvű” Pesti Naplón át a szociáldemokrata Népszaváig, és természetesen a vidéki városokba is eljutó bulvár Az Estig.

Előadásomban azt vizsgálom, hogy az egyes lapok a tipográfia – a címek, alcímek, kurziválás, félkövér szedés –, sőt a szándékos nyomdai hibának tűnő „félreszedés” segítségével, hogyan próbálták olvasóikat tájékoztatni az igazságról. A „félreszedésre” példa a Pesti Naplóban megjelent alcím: „Gróf Zichy Rafaelné Pallavicini Eduardine és Tormay Cecil pöre Zichy Rafael és cselédei ellen tegnap este ért véget”, amelyben elírták Zichy grófné leánykori családnevét, a magyar történelemből jól ismert Pallavicini nevet, és keresztnévét is, Edináról Eduardine-re. A vezetéknev ironikus hatást keltő, aligha véletlen betűhibája és az Edina „férfiasítása” alátámasztja azt a cikk tipográfiájának elemzése során kialakult feltételezést, hogy a Pesti Napló (a többi napilaphoz hasonlóan) nem értett egyet sem a nyilvánosság kizárásával a tárgyalásról, sem az így meghozott ítélettel, s a „sorok közt” igyekeztek olvasóik tudomására hozni álláspontjukat, miszerint a két nő közt valóban lesbikus kapcsolat volt.

Bojti Zsolt, doktorandusz – Eötvös Loránd Tudományegyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola

Wilde és Prime-Stevenson: irodalmár férfiak a 19. századi Európa szexológiájával szemben

A 19. századi Európát megosztotta az azonos nemű viszonyok jogi megítélése. Míg Franciaországban, Spanyolországban, Belgiumban és Hollandiában dekriminalizálták a „szodómiát”, mint jogi terminust, Németországban és az Osztrák-Magyar Monarchiában szigorítottak a büntetőjogi következményeken. Angliában a 16. századi törvényt először és többször is szigorították a 19. században. A börtönbüntetés mellett a cenzúra is szigorodott a század második felében, amely korlátozta az irodalomként kiadható tartalmakat. Ez hatással volt Oscar Wilde irodalmára: olyan retorikai eszközökre kellett hagyatkoznia, amelyek a beavatottak számára érthetőek voltak, ám a hatóságok számára viszont nem adtak lehetőséget jogi lépésekre. Ilyen például a magyarság alakzata Oscar Wilde olyan jól ismert művében, mint a Dorian Gray arcképe vagy a nemrég újra felbukkant, Wilde kontextusához köthető nem kanonizált művekben. Ilyen Edward Prime-Stevenson Imre című regénye is, amelyet a kritika az első angol nyelvű, erotikát mellőző, mégis nyíltan meleg témájú regényként tart számon, amely boldog végkifejlettel zárul. Az új kritikai érdeklődés azonban nem csak irodalmi, hanem eddig elhanyagolt tudományos szövegeket is elővett. Az uránizmus, szexuális inverzió vagy az ún. „intermediate sex” már jól ismert fogalmai mellett megújult figyelmet kapott Kertbeny eredeti elgondolása a „homoszexualitásról”, Raffalovich elmélete az „uniszexualitásról” vagy Prime-Stevenson összefoglaló munkája a „szimiliszexualitásokról” (The Intersexes [1908]). Felmerül a kérdés, hogy ezen irodalmár férfiak elméletei miért

maradtak alul a mainstreamnek beállított patologizáló szexológia áltudományosságával szemben? Miért csak most kerülnek elő ezek a szövegek? Hogyan viszonyultak egymáshoz? Az előadás célja bemutatni, hogy az Oscar Wilde-hoz köthető irodalmi művekben miként rejtőzködik a szexuális identitás. Továbbá, miként teljesedik ki a magyarság alakzata Edward Prime-Stevenson regényében, miközben az nyíltan reflektál a mainstream szexológiai irányokra.

Dr. Pál István, egyetemi adjunktus – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történeti Intézet Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék

Az Alan Turing ügy: szexuális identitás a titkosszolgálati vizsgálódások középpontjában

A homoszexualitás megítélése a történelem kezdetétől fogva mindig is éles viták kereszttüzében volt. Míg a klasszikus görög-római kultúrkör ezt a mindennapi élet szerves részeként interpretálta – például a patrónus-kliens viszony részeként – a bibliai Ószövetség halálos bűnként tekintett rá. A kereszténység elterjedésével ez utóbbi, rendkívül szigorú elbírálás lett az uralkodó narratíva, ugyanis az Újszövetség ebben a vonatkozásban a zsidó vallás elveit vitte tovább vagy tekintette a magáénak. A protestantizmus, amely a bibliai elvekhez való visszatérést hirdette, a korai korszakában még a római katolikus egyházhoz képest is szigorúbban kezelte a homoszexualitást. Miután VIII. Henrik 1531-ben szakított a pápasággal, létrejött a protestáns jellegű anglikán államegyház, ugyanakkor a társadalom egyes csoportjai még az uralkodónál is szigorúbban vették a bibliai tanításokat. A homoszexualitás megítélése a XX. század

közepéig rendkívül szigorú maradt, hiszen 1967-ig az azonos neműek közötti viszont büntetendő cselekménynek tekintették. Igaz, a koedukáció előtti korszak brit magániskolaiban az ilyen típusú hajlamok a mindennapi élet más területeivel összevetve sokkal könnyebben megnyilvánulhattak.

Az elitben egy sajátos, kissé képmutató attitűd alakult ki, mivel mindenki tudta az igazságot, de az összetartás jegyében – vagy a politikai korrektség előfutáraként – senki nem beszélt róla. Az első világháború utáni korszak – az illúzióvesztés, a gazdasági világválság – érdekes módon a brit elitez tartozó fiatalok egy részéből a rendszerrel való szembefordulást váltotta ki, amely sokszor az eltérő szexuális orientáció (bátrabb) felvállalása, a kommunista pártba való belépés és a Szovjetunióknak történő ” információgyűjtés” együttesében nyilvánult meg. A hírhedt cambridge-i ötök közül Guy Burgess, Anthony Blunt, David Cairncross homoszexuális volt, Donald Maclean pedig biszexuális. Burgess és Maclean szökése után a hatóságok jelentősen szigorítottak közzolgálati felvételi eljárásrenden, amely a ” másságot” kizáró oknak tekintette. Jellemző módon, akik még a 30-as, 40-es években lettek köztisztviselők vagy kaptak szenzitív adatokhoz hozzáférést, mentesültek a felülvizsgálattól. Probléma akkor adódott, ha valakit szexuális aktus közben tetten értek vagy arra kényszerült, hogy beismerő vallomást tegyen. Lásd Alan Turing matematikus esetét, aki emiatt elveszítette kormányzati állását, végül tisztázatlan körülmények között öngyilkos lett. Előadásunk arra tesz kísérletet, hogy a híres tudós és más, bizalmas tisztséget betöltő, a megszokottól eltérő szexuális orientációt követő emberek példáján mutassa be a titkosszolgálatok homoszexualitással kapcsolatos hozzáállását, a zsarolástól az egyes kormányzati pozíciókból történő kirekesztésig.

2. szekció

(október 9., hétfő)

Szekcióvezető: **Papp László Tamás**, kommentátor, elemző

- 14.10 **Dr. Mester Béla:** *Az értelmiségiek egészsége és betegsége, mint a modernítésre való reflexióban felhasznált metafora a 19. századi magyar eszmetörténetben*
- 14.40 **Dr. Gilbert Edit:** *Az eltérülő nemiség reprezentációi a kortárs irodalomban, művészetben, társadalomban*

15.10-15.20 szünet

- 15.20 **Dr. Antalóczy Ildikó:** *„Nagy prostibulumok” a vádlottak padján. A prostitúció és büntetése Debrecenben a XVIII. században*
- 15.50 **Dr. Aszalós Péter:** *Szexuális bűntettek a történelemben és a szexuális bűncselekmények jogtörténeti háttere*
- 16.20 *hozzászólások*

Absztraktok

Dr. Mester Béla, főiskolai docens – Nyíregyházi Egyetem,
Történettudományi és Filozófia Intézet

Az értelmiségiek egészsége és betegsége, mint a modernítésre való reflexióban felhasznált metafora a 19. századi magyar eszméletörténetben

Előadásomban a magyar értelmiség 19. századi mentalitás-történetének néhány vonulatát, mint a modernizációra adott választ elemzem; hiszen ebben az időben az egészség és a betegség metaforái a nyilvánosságban mind a kulturális, mind a politikai életben a modernítésre adott válasz sajátos formái. Ezen belül négy korszakra térek ki: a magyar Kant-vita (1792–1822), a reformkor (1825–1848), a neoabszolutizmus (1849–1867), valamint a dualizmus (1867–1918) korára, utóbbiba beleértve a háború utáni években a korszakra adott visszamenőleges reakciókat is. Az elemzés során az egészség és a betegség metaforáinak használatára összpontosítok, ahogyan az az értelmiség és ezzel összefüggésben a magyar városok típusainak és szerepeinek a leírásában megjelenik. Hipotézisem szerint e metaforák használata a tudományos nyilvánosság szerkezetváltását kísérő sokkot követően terjedt el a tudományos életben. A felvázolandó történet utolsó stádiuma az a pont, amikor a bírált személy testi-lelki tüneteinek leírásában megjelenik a nőies államférfi, mint nemi identitásában és politikai eszméiben egyaránt bizonytalan személyiség toposza.

Vilmosné dr. habil. Gilbert Edit, egyetemi docens – Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara

Az eltérülő nemiség reprezentációi a kortárs irodalomban, művészetben, társadalomban

Két éve irodalmárokkal, esztétákkal, történészekkel, antropológusokkal, pszichológusokkal, szociális segítőkkal, terapeutákkal, egyházak képviselőivel vitattuk meg azt, milyen torz formában jut kifejezésre, ha titkolni kell nemi identitásukat az érintetteknek. Szorongással, testi és mentális problémákkal küzdenek, esetenként túlkompenzálással, különféle visszaélésekkel, fölénnyel, a másik leigázásával, megalázásával reagálnak. Az alanyok zsarolhatók. A nehezen vállalható másság, a látens homoszexualitás, a magukra kényszerített normatív viselkedés, pl. heteroszexuális házasság poklaira, a zavart helyzetből fakadó párkapcsolati agresszió formáira művészeti alkotásokban is ráismertünk; Sofi Oksanen, Kiss Tibor Noé prózájában, Nádasy Ádám életművében. Borgos Anna az LMBTQ-személyek kényszerű önálcázásáról, rejtőzéséről, túlélési stratégiáiról, társadalmi kitakartságáról; jogi nehézségeikről, gyermekvállalási, örökbefogadási vágyaik beteljesülésének akadályoztatásáról szerkesztett egybe interjúkat. Kitértünk a Tennessee Williams, Edward Albee, Bertold Brecht, Zsótér Sándor színdarabjaiban megnyilvánuló fenti jelenségekre. Annak tragikumát s a nyilvánosságban, a hatalmi viszonyokban megjelenő alakzatait vizsgáltuk, amikor titkolózniuk kell, amikor nem élhetik meg nemi irányultságokat az érintett személyek. Látens/eltitkolt homoszexualitás-diskurzusunk Sofi Oksanen Mikor eltűntek a galambok című regénye körül bomlott ki, ahol a homoszexualitásával zsarolható besúgó alakja is felsejlik. Brecht Baalja végigköveti, miként lesz nőfaló, pszichopata szörnyeteg egy rejtetten

meleg férfiből. Mindezekről szeretnék röviden beszámolni konferenciájukon.

Dr. Antalóczy Ildikó, történelem szakmódszertan tanár– Debreceni Egyetem, Történettudományi Intézet

„Nagy prostibulumok” a vádlottak padján. A prostitúció és büntetése Debrecenben a XVIII. században

A család és nemi erkölcs védelmében a feudális korban a szigorúan büntetendő cselekmények közé tartozott a gyakran előforduló paráznaság, házasságtörés, szajhálkodás (kurválkodás) és a ritkább bigámia, vérfertőzés, nemi erőszak, fajtalankodás és a kerítés is. Ezekben a bűncselekményekben a debreceni törvényszék az 1740-es évtizedben pl. 571 pert indított 849 vádlottal szemben, azaz évente majd 60 büntetőügy zajlott közel 90 vádlottal a kb. 20 ezer fős városi népesség körében.

A kurválkodás (fornicatio, scortatio) vádlottjainak számát tekintve (évente átlag 10-11 nő) fele a házasságtörőknek, csupán 1/5-e a paráználkodóknak, azonban a városi társadalomra gyakorolt erkölcsromboló, negatív hatásában a legjelentősebb. Ezért a városi magisztrátus (habár kampányszerűen), de üldözte a prostituáltakat. A razziák során a hajdúk összegyűjtötték a szajhákat, megtisztítva a város „kiemelten érintett helyeit”, a Fehér Ló vendégfogadót, a forgalmasabb kocsmákat, néhány bordélyként elhíresült magánházat, a katonák szállásainak környékét, míg a mozgalmasabb szállásokon maguk a katonai parancsnokok szedték össze a ledér nőket, s adták át a városi hatóságoknak. A korabelieknek nem okozott gondot

megkülönböztetni az egyébként tisztességes paráznákat a testével kereskedő, ajándékos, ételt, italt, pénzt elfogadó, folyamatosan buja életet élő, partnereit sűrűn váltogató, alkalmi kapcsolatait a város kétes hírű helyein létesítő „nagy prostibulumoktól” vagy „nyilvános meretrixektől”.

Az „afféle rossz nők” a bíróság elé nem férfi kuncsaftjukkal kerültek, hanem egyedül, legfeljebb a hasonlóan szajhálkodáson kapott nőtársaikkal. Szolgáltatásaikat döntő többségben a városba beszállásolt katonák vették igénybe, kisebb arányban a városi kocsmákban mulatozó civilek, vásárra érkezők. A kocsmákban a mulatozásba, táncba, italba majd gátlástalan paráználkodásba belemerülve bizarrabbnál bizarrabb jelentek adódtak, melyeknek kajánul somolyogva tanúja volt a vendégsereg, személyzet, hajdúk, de olykor maga a magisztrátus is, mely utóbb kétféle felháborodva a történeteken szigorúan büntetett.

A prostituáltak szokásos büntetése 30-60 korbácsütésnyi testi fenytés volt és a városból való kitiltás. Ezenfelül a visszaesők vállára vagy hátuk közepére bélyeget sütöttek, hogy bárhol letagadhatatlanná váljon előéletük. A szajhálkodás súlyosabb eseteinél a fejükön csengettyűs kosszarvakkal (a város közepén, a Piac utcán) történő körbehordozás sosem maradt el a vesszőzéses kiveretés mellől.

Az előadásban állításainkat a korabeli büntetőtörvényeségi jegyzőkönyvekből válogatott példákkal támasztjuk alá.

Dr. Aszalós Péter, jogász, tanár

Szexuális bűntettek a történelemben és a szexuális bűncselekmények jogtörténeti háttere

Előadásom alapvetően két fő tartalmi részre oszlik. A címmel ellentétben elsőként a szexuális jellegű bűncselekmények hatályos törvényi szabályozásáról kívánok szólni majd jogtörténeti kitekintést nyújtok az első magyar büntetőkódexről, annak jellemzőiről. A prezentáció ezen első részének célja, egyfajta büntető jogdogmatikai megközelítés és az ehhez szervesen kapcsolódó büntető jogi fogalmak megalapozása annak érdekében, hogy az előadás második felében ismertetésre kerülő konkrét jogesetek könnyebben megérthetővé váljanak. A történeti tényállások, vagyis az elkövetett cselekmények ismertetése után azok jogi minősítése következik kvázi az ítélezések, hozott büntető ítéletek indokolása, analizálása. A második rész azonban nem pusztán jogász szemmel történő ún. „száraz” elemzést tartalmaz, hanem történeti, szociológiai szemmel is igyekszik vizsgálni ezen szélsőségesnek nevezhető társadalmi jelenségek kialakulását.

3. szekció

(október 10., kedd)

Szekcióvezető: **Dr. Szoboszlai György**, főiskolai adjunktus –
Nyíregyházi Egyetem, Történettudományi és Filozófia Intézet

- 11.00 **Kovács Viktória**: *A szolgálólány meséje. Egy megbecstelenített hajdon esete a 14. század végi Pozsonyból*
- 11.30 **Papp László Tamás**: *Szexmunka és nyitott házasság az oknyomozó riportokban - újságírás a tabuk és titkok zónájában*

12.00-12.10 szünet

- 12.10 **Papp Réka Kinga**: *Szex pénzért - a hazai szexmunka és prostitúció rétegzettsége, társadalmi háttere, fő szabályozási kérdései*
- 12.40 **Haiser Anna Klára**: *„The problem that has no name” – hogyan indult el a szexuális forradalom?*

13.10-13.40 ebédszünet

Absztraktok

Kovács Viktória, doktorandusz – Szegedi Tudományegyetem
medievalisztikai program

A szolgálólány meséje. Egy megbecstelenített hajadon esete a 14. század végi Pozsonyból

A középkori Magyar Királyság virágzó, nyugati határ menti kereskedővárosában, Pozsonyban 1382. február 17-én, hamvazószerdá előtti hétfőn Szentléleki Kasztellánfi Péter fia, László pozsonyi várnagy familiárisai – Germán fia, István alvárnagy és testvére; Pakai György; András deák; György szabó és Tapolcamelléki Pál – szülei házából erőszakkal elragadtak és a pozsonyi várba hurcoltak egy helyi hajadont, Katalint, akit a lányrablók közül többen és többször megerőszakoltak. Katalin másnap reggel megszökött a várból, majd megtépett hajjal és ruházattal, szétkarmolt arccal, sírva számolt be a városi tanácsnak a vele történekről. A hajadonon elkövetett erőszak utóbb majd két évszázadig konfliktussá terebélyesedett a pozsonyi vár urai és a királyi város polgárai között.

A korabeli okleveles forrásanyag ugyan sok esetben említ nők elleni szexuális és egyéb erőszakot, de általában csak magát az erőszak tényét rögzíti. A pozsonyi ügy peranyaga több szempontból is kivételes: a történeteket részletesen, mindkét fél szemszögéből ismerjük, ugyanígy a felek perbeli érveléseit és hivatkozási jogalapjait is.

Az előadás a hatalmaskodás bemutatását követően kitér az azt követő per szereplőire, alakulására, kimenetelére, az ítélet jogi hátterére, valamint kihatásaira a vár és a város kapcsolatát illetően.

Papp László, Tamás, kommentátor, elemző

Szexmunka és nyitott házasság az oknyomozó riportokban - újságírás a tabuk és titkok zónájában

Az utóbbi években jó néhány alkalommal publikáltam a szexmunka, illetve a szexualitás témájában, a szexmunkásokról pedig két hosszú riportot írtam az Átlátszó oknyomozó portálra. E kutatóprojekt megerősítette azon tapasztalatomat, hogy bizonyos (a főáramú publikum előtt kitarulkozni nemigen hajlandó), jellemzően értelmiségi-középosztályi rétegek, szubkultúrák körében a pénzért igénybe vett szexuális szolgáltatás (illetve általában a párkapcsolaton kívüli nemi kapcsolat) megítélése eléggé különbözik, mind a tradicionális, konvencionális erkölcsfelfogástól, mind pedig a nyilvánosság előtt hangoztatott átlagemberi vélekedéstől. Úgy a szexmunkások, mint az ügyfeleik, illetve azok hozzátartozói között akadnak olyanok, akik nyitott házasságban, párkapcsolatban élnek. Vagyis kölcsönösen, beleegyezéses alapon tolerálják egymás alkalmi szexuális kapcsolatait. Függetlenül attól, hogy azok pénzért vagy szimpátiából (mondjuk swingerklub vagy partnerkereső weboldal) révén létesülnek.

Egyelőre rejtőzködő (vagyis csak baráti körben vagy zárt internetes csoportokban hangoztatott) de egyre gyakoribb az a vélemény, hogy

következetes szexuális monogámia gyakorlatilag alig létezik. Nagyon ritka, hogy egy huszonéves korában házasságot kötő (vagy akkortól tartós párkapcsolatban élő) személy a haláláig - vagyis akár 60-70 éven keresztül - soha ne létesítsen harmadik személlyel szexuális kapcsolatot (vagy legalábbis ne törekedjen erre.) Már csak azért is, mert az emberek szexuális igényei, ízlése, értékrendje évtizedek alatt rengeteget változhatnak. Mivel pedig a legtöbb embernek a párkapcsolata alatt is vannak kifelé irányuló vágyai (amelyeket legtöbbször megkísérel realizálni) kérdés, hogy miként kell ehhez hozzáállni, hogyan lehet ezt kezelni? A hagyományos válasz erre a kettős élet: a monogámia látszatának takarásában gyakorolt kötetlen szexualitás. Ami viszont hazugságspirálba löki a párkapcsolatot, s annak megromlásához vagy elhidegüléséhez vezethet. A nyitott kapcsolat ehhez képest nyújt alternatívát, mint a nemi élet szabadságának önszabályozó modellje. Melyben a másik fél tájékoztatva van a párkapcsolati társa szexuális kalandjairól (nemcsak utólag az aktusról, de előre, annak szándékáról is), sőt: adott esetben közösen választják ki az alkalmi kapcsolatot, tehát a másik félnek egyetértési, illetve vétőzási joga van. Illetve persze az is létező trend, hogy a pár közösen vesz részt eme kalandban. Eme létező szexuális együttélési formáról szól az előadás.

Papp Réka Kinga, újságíró, kommunikációs szakember

Szex pénzért - a hazai szexmunka és prostitúció rétegzettsége, társadalmi háttere, fő szabályozási kérdései

A szexmunka társadalmilag erősen rétegzett, az ember órabéréét, körülményeit, a választásai szabadságát meghatározza, hogy milyen

szociális helyzetből fog hozzá, mennyit tud befektetni az üzletbe és az is, milyen sürgősen van szüksége pénzre. Számít az iskolázottság és a bőrszín, hogy van-e az embernek ingatlanja, hogy milyen egészségügyi szolgáltatásokhoz fér hozzá. Az előadásban a magyarországi szexmunka trendjeiről, a jogi szabályozás befolyásáról és a legjellemzőbb társadalmi problémákról beszélek a Szexmunkások Érdekvédelmi Egyesülete 2017-es felmérése alapján.

Haiser Anna Klára, doktorandusz – Károli Gáspár Református Egyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola

„The problem that has no name” – hogyan indult el a szexuális forradalom?

Mindenki előtt ismeretes a tény, hogy az 1960-as években zajlott az ún. szexuális forradalom: a korábbi tabuk ledőltek, a női orgazmus, a homoszexualitás, a házasság előtti szexualitás, illetve a nők számára a szexpartnernek váltogatása, illetve az erről való beszéd nem keltett már közmegebotránkozást. Ennek a folyamatnak az előzményeit azonban kevésbé ismerjük, pedig, a második világháborút követően elindultak azok a tendenciák, amik a fenti, érzékeny témákról való nyilvános diskurzust lehetővé tették.

A kiindulópont a második világháborút követő évek Amerikája: egyre több fórumon vetődtek fel a nők helyzetével kapcsolatos problémák (women’s trouble). Az 1940-es évek végétől számtalan olyan tudósítással találkozhatunk a kortárs amerikai irodalomban, miszerint a középosztálybeli, fehér bőrű amerikai nő szorong, frusztrált, sőt szexuálisan feszült. Ennek okát keresték pszichológusok, szociológusok

és újságírók, és ennek kapcsán jelent meg Betty Friedan 1963-ban *The Feminine Mystique* (A női csoda) című kötete. Ez utóbbit a feminizmus második hullámának egyik alapvető műveként tartják számon. Friedan bemutatja, hogyan próbálnak kiutat keresni a négy fal közé bezárt, önmegvalósításra képtelen háziasszonyok és családanyák, és milyen megoldásokkal próbálkoznak: egyenesen „szex-keresőnek” (sex seeker) nevezi őket.

Friedan könyvében számtalanszor hivatkozik a Kinsey-jelentésekre. Alfred Kinsey zoológus tíz évvel Friedan előtt adta ki *Sexual Behavior in the Human Female* (A nő szexuális viselkedése) című könyvét, melyben több, mint ötezer nővel készített interjúra alapozva, illetve ezek alapján készült statisztikák segítségével mutatja be a nők szexuális viselkedésének jellemzőit. Műve nagy visszhangot váltott ki – gyakorlatilag ez volt az első olyan kutatás, amely tabukat döntögetve, szókimondón nyúl a témakörhöz. Kinseyt szokták nevezni az első szexológusnak; a szexuális forradalom elindulásában tagadhatatlan a szerepe. Kinsey munkájának azonban nem csak pozitív, hanem igen erős negatív visszacsatolása is volt: mind a statisztikát, mind módszerei etikusságát illetően komoly kétségek merültek fel.

Előadásomban a fenti két, kimondottan női szexualitással foglalkozó kötetet, hatásukat, illetve az angol és magyar nyelvű reflexiókat szeretném bemutatni; ezek kevésbé ismertek a hazai kutatásokban, s úgy gondolom, érdemes lenne ezt a hiányt pótolni.

4. szekció

(október 10., kedd)

Szekcióvezető: **Buhály Attila**, főiskolai docens – Nyíregyházi Egyetem, Történettudományi és Filozófia Intézet

- 13.40 **Dr. Szoboszlay György**: *Nők és szexualitás a boszorkány-perszövegek tanúvallomásaiban*
- 14.10 **Dr. habil. Kiss Lajos András**: *Európa hanyatlása? Az új jobboldal apokaliptikus retorikája*
- 14.40 **Dr. habil. Zsoldos Ildikó**: *Adalékok első világháborús magyar hadifoglyok „nő-élményeihez”*

15.10-15.20 szünet

- 15.20 **Dr. Karádi Zsolt**: *Szemben a halállal*
- 15.50 **Dr. habil. Madarász Imre**: *Pasolini másféle mássága*
- 16.20 *hozzászólások*
- 16.30 *zárszó*

Absztraktok

Dr. Szoboszlai György, főiskolai adjunktus – Nyíregyházi Egyetem,
Történettudományi és Filozófia Intézet

Nők és sexualitás a boszorkány-perszövegek tanúvallomásaiban

Nem szorul külön hangsúlyozásra: a középkori és kora újkori boszorkányperек vádlottjainak túlnyomó része nő volt. Vajon pusztán az egyház nőellenességével, vagy a patriarchális társadalomnak a nők fölötti társadalmi kontroll megteremtését célzó törekvésével magyarázható ez a tény?

Egy árnyaltabb válasz megalkotásához szükséges a boszorkányperек háttéréül szolgáló lokális társadalmi környezet vizsgálata és azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a boszorkányokkal szemben tanúskodó személyek egy jelentős hányada is nő volt. A vádak mögött felsejlő konfliktusok, a vádlottak közösségbeli pozíciójának elemzése közelebb vihet minket annak megértéséhez, hogy a boszorkányvádak miért a nőket érintették elsősorban.

Dr. Kiss Lajos András, főiskolai tanár – Nyíregyházi Egyetem,
Történettudományi és Filozófia Intézet

Európa hanyatlása? Az új jobboldal apokaliptikus retorikája

Az utóbbi két évtizedben érzékelhető változás figyelhető meg az európai és az amerikai szélsőjobb „hanyatlásirodalmában”. Amíg korábban a szovjet kommunizmust, illetve a múlt század kilencvenes

éveitől elsődlegesen az amerikai típusú globalizmust (a cionizmussal kiegészítve) tekintették az európai identitás első számú veszélyeztetőjének, addig az utóbbi időben az iszlám migráció erősödésében látják Európa „fél évszázadon belüli megsemmisülésének” fő okát. Renaud Camus, Guillaume Faye és Christopher Caldwell az úgynevezett „nagy népességcsere” elkerülhetetlenek látszó bekövetkezését prognosztizálják.

Ez azt jelenti, hogy ötven éven belül Európa hagyományos etnikai és kulturális identitása semmivé foszlik, s az iszlám vallás, illetve az iszlám kultúra domináns helyzetbe kerül a kontinensen. Az említett szerzők úgy vélik, hogy túl az iszlám, illetve a tőle megkülönböztethetetlen iszlámizmus agresszív és hódító ideológiáján, a szomorú események bekövetkezéséért a legnagyobb felelősség azokat a kollaboráns európai értelmiségieket terheli, akik tudatlanságból vagy naivitásból, de képtelenek felfogni a veszély valódi nagyságát. Mások, mint például az amerikai Jack Donovan, a fehér kultúra kóros „feminizációját” teszik meg a hanyatlás fő felelősének. Donovan egy, a férfias erényeket újra központi értéknek tekintő agresszív „neotribalizmusban” látja az egyetlen esélyt a túlélésre. Előadásomban igyekszem objektíven bemutatni az említett szerzők álláspontját, ugyanakkor érvelésük belső ellentmondásaira, illetve nyilvánvaló torzításaira is szeretném felhívni a figyelmet.

Dr. habil. Zsoldos Ildikó, egyetemi docens – Nyíregyházi Egyetem, Történettudományi és Filozófia Intézet

Adalékok első világháborús magyar hadifoglyok „nő-élményeihez”

A hadifoglyok jogállását az 1899-es Hágai Egyezmény II. fejezetének 4-20. szakaszai szabályozták. Ezeket a rendelkezéseket az 1907-es, második Hágai Egyezmény szinte szó szerint átvette. A még alapos átgondolásra, korrekcióra, kiegészítésre szoruló konvenciókat Magyarországon 1913-ban iktatták törvénybe (1913. évi XLIII. törvénycikk). Ezek a passzusok a világháború kitörését követően vizsgáztak.

Az előadás arra keresi a választ, milyen lehetőségei nyíltak az oroszországi hadifogolytáborokban sýnylódóknak arra, hogy nőkkal akár kommunikációs, akár testi kapcsolatot létesítsenek? Milyen „nő-élményekkel” gazdagodhattak a rabság éveiben? Az előadás forrásbázisát egyrészt az 1920-as, 1930-as években nagy népszerűségnek örvendő hadifogoly-irodalom képezi, továbbá hadifogságból szabadultak azóta folyamatosan publikált naplói, feljegyzései, visszaemlékezései.

Dr. Karádi Zsolt, főiskolai tanár – Nyíregyházi Egyetem, Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet

Szemben a halállal

A homoszexualitás gyakori jelenség a művészvilágban, így az irodalomban is. Ha végigtekintünk a homoszexuálisok, illetve

leszbikusok névsorán, számos remekírót találunk közöttük. A francia irodalomban ugyancsak szép számban fordulnak elő saját nemükhöz vonzódó alkotók: Michel Eyquem de Montaigne, Savinien Cyrano de Bergerac, Madame de Staël, Gustave Flaubert, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Le Comte de Lautréamont, Marcel Proust, Colette, Alfred Jarry, Raymond Radiguet, Roger Martin du Gard, Simone de Beauvoir François Mauriac, Jean Genet, Roland Barthes, Michel Tournier, Michel Foucault, Françoise Sagan, Marguerite Yourcenar.

Az előadás első harmada elemzi a francia társadalomnak a homoszexualitással kapcsolatos elutasító, majd később elfogadó attitűdjét, a történeti áttekintésben a középkortól a melegházasság legalizálásáig terjedő évszázadok felidőzésén keresztül. A második egység olyan híres művészekre figyel, mint Cocteau és Jean Marais. A harmadik rész Marguerite Duras és Yann Andréa legendás kapcsolatát analizálja. A szerzők Magyarországon eleddig publikálatlan műveit állítja középpontba. Duras máig lefordíthatatlan könyvei (*Maladie de la mort*, *Les Yeux bleus, cheveux noirs*, [Yann Andréa Steiner](#), *Écrire, C'est tout*) illetve Yann Andréa korábbi munkái (M. D., *Cet amour-là*, *Ainsi*), továbbá poszthumusz interjú-kötete (*Je voudrais parler de Duras*) alapján elemzi az idős író és a fiatal, homoszexuális férfi halál által is érintett, felkavaró szerelmét.

Dr. habil. Madarász Imre, egyetemi docens – Debreceni Egyetem,
Olasz Tanszék

Pasolini másféle mássága

Pier Paolo Pasolini ma kultuszfigura, “ikon” nemcsak Olaszországban, de Európa-, sőt világszerte, legalább annyira személyisége, élete és halála, mint sokoldalú életműve és egyes művei okán. Kultuszában ellentmondásos, de meghatározó tényező homoszexualitása. Az előadás ennek irodalom- és kultúrtörténeti vonatkozásait vizsgálja, szembesítve némely Pasolini-mítoszokat az egyetemes kultúra egyes nagyságainak (Oscar Wilde, André Gide, Allen Ginsberg stb.) párhuzamos vagy ellenkező példáival és magának Pasolininak konkrét alkotásaival, szövegeivel, vallomásaival.

